

مجله

توسعه فضاهای پیراشهری

سال اول، شماره دوم (پیاپی ۲)، پاییز و زمستان ۱۳۹۸
شاپای چاپی ۴۱۶۴-۲۶۷۶ شاپای الکترونیکی ۴۱۷۲-۲۶۷۶
صفحات ۸۵-۹۴

پیوندهای مکانی و سبک زندگی زنان در سکونتگاه‌های پیراشهری مورد: شهرستان سلسله

www.jpugd.ir

احمد رومیانی^{۱*}، افشین بهمنی^۲، معصومه نظری شبخی^۳، سمیه حق نظری^۴

^۱ دکتری جغرافیا و آمایش کیفیت محیطی مناطق روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

^۲ دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

^۳ کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

^۴ کارشناس ارشد توسعه روستایی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

* e-mail: roumiani.ah@mail.um.ac.ir

پذیرش نهایی: ۱۳۹۸/۰۸/۲۰

دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۷/۲۳

چکیده

طی چند سال اخیر در مناطق روستایی کشور، توجه زنان به شهرنشینی نگرش جدیدی را در آنها به وجود آورده است و آنان را با تغییرات فکری در ارزش‌ها، هنجارها، آداب و رسوم و رفتارهای جمعیتی همراه ساخته است؛ به طوری که زمینه را برای تغییر و تحولات در سبک زندگی زنان به وجود آورده و جهت گیری خاصی به آنها منتقل کرده است. هدف از این پژوهش، بررسی و مطالعه اثرات پیوندهای مکانی بر سبک زندگی زنان ساکن در سکونتگاه‌های پیراشهری شهرستان سلسله بوده است. روش مورد استفاده، توصیفی-تحلیلی و شیوه و ابزار جمع‌آوری داده‌ها در مطالعه نظری به صورت کتابخانه‌ای و در مطالعه میدانی از پرسشنامه و مشاهده کمک گرفته شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده شده است. جامع آماری این تحقیق ۱۰ روستای شهرستان سلسله بوده و حجم نمونه از طریق فرمول کوکران ۱۶۶ زن و به صورت تصادفی ساده انتخاب گردیده است. نتایج تحقیق نشان داد بین مؤلفه‌های پیوندهای مکانی با مؤلفه‌های سبک‌زندگی رابطه معنادار و مثبت وجود دارد؛ مؤلفه‌های تغییر در لباس، پوشاک و مدگرایی با میانگین ۳/۹۱؛ مادی گرایی ۳/۹۰ و مصرف‌گرایی با میانگین ۳/۸۵ بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده است. بنابراین می‌توان گفت پیوندهای مکانی پیراشهری زمینه را برای تغییر سبک زندگی زنان در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، محیطی در مناطق مورد مطالعه فراهم کرده است.

واژگان کلیدی: پیوند مکانی پیراشهری، سبک زندگی، زنان روستایی، روستاهای شهرستان سلسله.

مقدمه

یکی از ویژگی‌های سکونتگاه‌های انسانی تطوریپذیری و پویایی آن است، این پویایی در فضای روندهای زمانی به مدد تبادلات، تغییر شکل‌ها و نقل و انتقال‌هایی صوت می‌پذیرد که بصورت جابجایی جمعیت، جریان کالا، انرژی، اطلاعات و سرمایه قابل مشاهده است (سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۳۰). بنابراین یکی از مصادیق عینی مکانی تبادلات و جریان کالا، سرمایه، اطلاعات و انرژی روستا و شهر است. پس توسعه رابطه سازمان یافته شهر و روستا زمینه انتقال توسعه به حوزه نفوذ روستایی را فراهم ساخته و سبب پیوندهای فضایی بین فعالیت‌های کشاورزی و بازارهای مصرف و ارائه خدمات بین شهر و روستا می‌شود (Douglass, 1998: 11); در این میان، با رشد جمعیت، شهرنشینی و بازده‌های نزولی در واحدهای کوچک مناطق روستایی و تعامل و پیوندهای روستایی - شهری در اجتماعات روستائیان، اقتصاد محلی و نحوه معیشت تعداد کثیری از آنان نقش مهم و رو به گسترش بر عهده دارد (لین^{۲۷}: ۲۰۱۳: ۸۶). از طرفی با افزایش روند شهرنشینی در دهه‌های گذشته نه تنها شهرهای موجود را با گسترش فیزیکی و جمعیتی مواجه ساخته؛ بلکه به دگرگونی سکونتگاه‌های روستایی و گذار یا تبدیل آنها به شهر نیز دامن زده است (ایزدی و نوذری، ۱۳۹۲: ۸۱). لذا تاکنون در بیشتر نظریه‌ها و تجربه‌های توسعه‌ای متمرکز بر موضوعات شهر یا روستا، توجه و تأکید کمتری بر روابط بین این دو سکونتگاه شده است (محمدی‌یگانه و حسین‌زاده، ۱۳۹۲: ۵۶). این در حالی است که مطالعات تجربی متعدد حاکی از آن‌اند که پیوند بین مراکز شهری و حومه‌های آنها، مشتمل بر جابه‌جایی مردم، کالاها، سرمایه و یا دیگر

تعاملات اجتماعی؛ نقش مهمی در فرآیند تغییرات شهری و روستایی دارند. بنابراین از یک سو، در محیط اقتصادی، بسیاری از سرمایه‌گذاری‌ها وابسته به تقاضا از سوی مشتریان روستایی است و دسترسی به خدمات و بازارهای شهری اغلب برای تولیدکنندگان کشاورزی بسیار مهم و ضروری است (تاگلی^{۲۸}: ۱۹۹۸: ۱۴۷)؛ و از سوی دیگر در محیط اجتماعی، روستائیان تحت تأثیر رفتارها و جریانات مصرفی و مدگرایی؛ تغییر فرهنگی و زبانی و مادگرایی شهری قرار دارند. بنابراین اولین پیوند تنگاتنگ شهر و پیرامون از طریق رابطه‌ای است که شهر با روستاهای پیرامون برقرار می‌کند. شهر چه کوچک و چه بزرگ‌اندام می‌تواند با پیرامون خود، به ویژه روستاهای اطراف اثر بگذارد و هر قدر توان بیشتری در هدایت ناحیه داشته باشد، به همان اندازه منطقه نفوذ وسیع‌تری خواهد داشت و شعاع پرتوافشانی آن در زمینه‌های مالی، حمل و نقل و سایر خدمات، برد بیشتری می‌یابد. در این راستا، کلیه واحدهای جغرافیایی به ویژه روستاهایی که در مسیر پرتوافشانی قرار می‌گیرند، از شهر تأثیر می‌پذیرد (مکانیکی و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۳). پارادایم‌های جدید توسعه، شبکه‌ها و جریان‌ها را در نظر می‌گیرند؛ چرا که جریان‌ها و پیوندهای بین نواحی روستایی و شهری مهم است (لینچ^{۲۹}: ۲۰۰۵: ۵). از آن جا که شهرنشینی فرآیندی پویاست که طی آن شاهد نوعی انتقال و حرکت هستیم. این فرآیند انتقالی (تبدیل مناطق روستایی به مراکز شهری) در بردارنده نوعی تغییر در سبک زندگی، نظام ارزشی و هنجاری است. بنابراین شهرنشینی در درجه اول با دو نوع تغییر همراه است، نخست؛ تغییر جمعیتی که تغییری عینی، ملموس و قابل سنجش با میزان‌های کمی است. نوع دوم؛ تغییر در سبک زندگی و نظام ارزشی و هنجاری است که اولاً از عینیت کمتری برخوردار است و ثانیاً بیان آن با

^{۲۸} Tacoli^{۲۹} Lynch^{۲۷} Lin

الگوی مصرفی روستاهاست (ازکیا و حسینی رود بارکی، ۱۳۸۹: ۲۴۳). از این رو، در راستای توصیف وضعیت سبک زندگی، به این معنا که شیوه‌های زندگی زنان روستایی شهرستان سلسله تا چه اندازه از پیوندهای مکانی پیراشهری تبعیت کرده، ابتدا مؤلفه‌های پیوندهای مکانی و بعد مؤلفه‌های سبک زندگی با استفاده از نظریات مشخص شده، سپس از طریق آن دسته از نظریات که به تبیین پیوندهای مکانی پیراشهری و شیوه‌های سبک زندگی روستایی پرداخته‌اند، عوامل تأثیرگذار انتخاب و سوالاتی در باب تبیین وضعیت سبک زندگی روستاییان در محدوده مورد مطالعه پرداخته شده است. بنابراین هدف از این پژوهش تحلیل اثرات پیوندهای مکانی پیراشهری بر تغییر و تحولات سبک زندگی زنان روستایی در شهرستان سلسله می‌باشند و به دنبال پاسخگویی به این سؤال کلیدی است؛ ۱- بر اثر پیوندهای مکانی پیراشهری، سبک زندگی زنان روستایی در محدوده مورد مطالعه تغییر کرده است؟

در هر تحقیق علمی مطالعه و بررسی تحقیقات و پژوهش‌هایی که در ارتباط با موضوع انجام شده، لازم و ضروری است، چرا که بدون دستیابی به نتایج پژوهشی دیگران و توسعه و تکامل آنها، امکان رسیدن به پاسخ مناسب و تجزیه و تحلیل بهتر میسر نیست. لذا در بررسی موضوع مورد مطالعه جلالی پور و عبدالله پور (۱۳۹۰)، در پژوهش خود به این نتایج رسیدند که بیشتر افراد از نظر میزان شهرگرایی در وضعیت متوسط قرار دارند. همچنین تعداد افرادی که شهرگرایی پایینی دارند یا به عبارتی دیگر، شهرگرا نیستند، کم نیست و از میان ویژگی‌های افراد بیشتر متغیرهای سن، سابقه زندگی در روستا و سطح تحصیلات قادرند تغییرات شهرگرایی را تبیین کنند. افراسیابی و مردی فر (۱۳۹۴)، در پژوهش خود به این نتایج رسیدند که زنان در دنیای جدید خود را به محدود ماندن در چهارچوب سنتی مورد انتظار مجبور نکرده و آخرین نوع و مدل تکنولوژی‌ها را می‌خواهند. ضمن توجه

میزان‌های کمی میسر نیست؛ زیرا این نوع تغییر، رنگ و بوی جامعه‌شناسی دارد و نیازمند تحلیل جامعه‌شناختی است. بنابراین با وجود جریانات و عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی که بین شهرها و روستاییان وجود دارد، زمینه را برای تغییراتی اجتماعی بخصوص سبک زندگی در میان زنان روستایی به وجود آورده است و در نهایت سبک جدیدی از زندگی (شامل شیوه‌ی گذران اوقات فراغت، لباس و پوشاک، تغذیه، مدیریت بدن، سبک معماری و چیدمان داخلی منازل) را پدید آورده است. در واقع، میان فضای زیستی (روستا) و سبک زندگی انسانها با خواسته‌ها و تمایلات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آنان رابطه وجود دارد و روابط بین شهر و روستا نماد برجسته این رابطه است. لذا این خواسته‌ها در دو دهه اخیر در کشورهای در حال توسعه و به ویژه در مناطق روستایی سبب شده است که زنان تحت تأثیر این خواسته و تمایلات قرار گیرند. به طوری که مشاهدات مکرر محقق از روستا در سال‌های اخیر، مبین تغییراتی است که در زندگی زنان روستاییان به وجود آمده است. تغییراتی که علاوه بر الگوی مصرف در ساختارهایی چون آداب و رسوم، عقاید و ارزش‌ها و ایده‌آل‌ها، هنجارپذیری و هنجارسازی و به طور کل سبک زندگی آمده است. الگوی مصرف، وسایل خانگی، تزیینات منزل، خوراک، پوشاک و... که می‌توان از آن‌ها به عنوان سبک زندگی نام برد، در این سال‌ها به شدت تغییر کرده است. این تغییرات در جامعه روستایی نسبت به جامعه شهری از شتاب بیشتری برخوردار بوده است. بسیاری از روستاها از ظواهر مدرنیته و کاربرد تکنولوژی-هایی چون برق و وسایل ارتباطی مانند تلویزیون، ماهواره و... با از میان برداشته شدن کد مخابراتی بین شهر و روستا، اینترنت، اتومبیل، استفاده از لوازم برقی در منزل و بسیاری از مواهب جدید دیگر بهره‌مند شده‌اند. این بهره‌مندی در واقع به معنای تغییر و دگرگونی در مصرف و

پیمایشی (داده‌های اولیه) و ابزار مورد استفاده پرسشنامه و مشاهده بوده است. جامعه آماری این پژوهش، شامل روستاهای شهرستان سلسله است که در چند سال اخیر با تغییر و تحولات زیادی در سبک زندگی روبه رو بوده- اند، ۱۰ روستا که در جدول (۱) قرار دارند، در فاصله‌های بین ۸ تا ۱۰ کیلومتری شهر و به دلیل ویژگی قرار گرفتن این روستاها در کنار جاده اصلی و نزدیکی به مرکز شهر و بخش فیروزآباد به عنوان جامعه آماری انتخاب و براساس سرشماری ۱۳۹۳، ۱۴۰۳ خانوار محاسبه شد و روش نمونه‌گیری بین آنها به صورت تصادفی ساده صورت گرفته است. برای برآورد حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران با سطح اطمینان ۹۵ درصد و احتمال خطای ۰/۰۷ درصد استفاده شد. که با استفاده از فرمول کوکران ۱۷۶ نمونه انتخاب و در سطح مناطق روستایی پخش گردید.

جدول ۱. تعداد خانوار و سهم هر نمونه در روستا

روستاها	خانوار	تعداد نمونه	افزایش تعداد نمونه
آب باریک بالا	۱۱۰	۱۳	۱۳
آب باریک پایین	۲۰	۲	۷
اصلان شاهی	۱۸۰	۲۲	۲۲
تملیه	۳۱۰	۳۸	۳۸
بتکی	۸۱	۱۰	۱۰
ده حسنعلی	۱۲۸	۱۶	۱۶
عدل آباد	۱۶۰	۲۰	۲۰
کهریز	۸۲	۱۰	۱۰
شیخ آباد	۲۶۶	۳۳	۳۳
درویش آباد	۶۶	۸	۸
جمع	۱۴۰۳	۱۷۲	۱۷۷

منبع: مرکز آمار، ۱۳۹۳

انتخاب روستاهای نمونه پژوهش، با در نظر گرفتن تعداد روستاهای نزدیک به شهر و نزدیک بودن به بخش فیروزآباد، تعداد جمعیت و قرارگیری روستاها در کنار جاده اصلی می‌باشد. همچنین از طریق پرسشنامه، مؤلفه-

به زندگی و روش‌های سخت گذشته، در پی تجربه شکل- های نوین خانواده هستند. سنجاسی‌قیداری و همکاران (۱۳۹۴)، در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که به دلیل قرار گرفتن روستاهای ایران در شرایط گذار توسعه‌ای از سنت به مدرنیته و حتی پست مدرنیته، سبک زندگی در ابعاد مختلف در حالت درآمیختگی قرار داشته و افراد جوان گرایش به سبک زندگی شهری و افراد مسن گرایش به سبک زندگی بومی روستایی دارند. نازک‌تبار و همکاران (۱۳۹۴)، در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که در نقاط شهری، بین نوسازی و کارکرد حمایتی مراقبتی تفاوت معنی‌داری وجود دارد و در نقاط روستایی بین این دو متغیر نوسازی و کارکرد عاطفی در نقاط شهری و نقاط روستایی تفاوت معناداری دیده نشده است. ارسطو یاری‌حصار و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهش خود به این نتایج رسیدند که ارتباط مثبت قوی بین استفاده از رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی با تغییر سبک زندگی در نواحی روستایی مورد مطالعه وجود دارد. همچنین میزان تغییرات اجتماعی و فرهنگی در زندگی روستاهای مورد مطالعه بسیار بیشتر از تغییرات به وجود آمده در بخش تولید است و با افزایش تغییرات در سبک زندگی کیفیت زندگی کاهش پیدا کرده است. بذرافشان و طولابی‌نژاد (۱۳۹۶)، در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که آثار مدرنیته و نوسازی سبب تغییرات زیادی در سبک زندگی اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی خانوارهای روستایی و گرایش آنها به سبک و زندگی شهری داشته است.

روش تحقیق

این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی، از لحاظ ماهیت، توصیفی و پیمایشی و نیز از نوع تحلیلی می‌باشد. برای گردآوری داده‌ها و در راستای پاسخ‌گویی به سوالات تحقیق، به دو صورت اسنادی (داده‌های ثانویه) و

مرتبط با ابعاد سبک زندگی زنان روستایی و ۸ گویه برای پیوندهای مکانی پیراشهری با مطالعه مناطق روستایی شهرستان سلسله به شرح جدول (۲) اشاره شده است.

های سبک زندگی زنان روستایی به کمک ۱۰ شاخص مورد سنجش قرار گرفت و برای امتیازدهی آن از طیف پنج قسمتی لیکرت استفاده گردید. در این پژوهش جهت دستیابی به اهداف پژوهش اقدام به شناسایی ۴۹ گویه

جدو (۲): مؤلفه، شاخص و گویه‌های مورد استفاده در تحقیق

مؤلفه	شاخص	گویه‌ها	مؤلفه	شاخص	گویه‌ها
تغییر در رفتار زندگی	ارتباط	علاقه‌مندی به زندگی در شهر	اقتصادی	درآمدزایی	گرایش به فعالیت‌های درآمدزا
		ارتباط روستا با شهر			منابع پولی برای کار و فعالیت
الگو تغذیه	کامپیوتر	کم شدن ارتباطات خانوادگی	تغییر در رفتار زندگی	ارتباط	انگیزه برای به دست آوردن سود در کارها و فعالیت‌ها
		گرایش خانواده‌ها به سبک و شیوه زندگی شهری			تلاش برای کسب ثروت از هر راهی (حتی شیوهی نامتعارف)
کاربرد فناوری نوین	کامپیوتر	استفاده از آهنگ‌های جدید به جای آهنگ‌های محلی	تغییر در رفتار زندگی	ارتباط	حساسیت نسبت به مناسبات مالی و پس‌انداز
		علاقه به استفاده از غذای آماده شهری			رواج تجمل‌گرایی در زندگی
تغییر در لباس و پوشاک	کامپیوتر	علاقه به استفاده از غذاهای رستورانی	تغییر در رفتار زندگی	ارتباط	گرایش به داشتن خانه و مالکیت وسایل نقلیه
		علاقه به استفاده از خوراکی‌ها (چیپس، پفک و غیره)			وابستگی به مادیات در زندگی
تغییر در رفتار زندگی	کامپیوتر	علاقه به پخت و پز غذا به روش‌های نوین	تغییر در رفتار زندگی	ارتباط	گرایش به وسایل غیر ضروری در زندگی
		علاقه به کاربرد و استفاده از موبایل			علاقه به استفاده از زبان فارسی در گفتگو
تغییر در رفتار زندگی	کامپیوتر	عضویت در شبکه‌های اجتماعی	تغییر در رفتار زندگی	ارتباط	کاهش علاقه‌مندی به استفاده از زبان محلی
		علاقه به گذران اوقات فراغت با اینترنت			علاقه به یاد دادن انگلیسی در بین زنان روستا
تغییر در رفتار زندگی	کامپیوتر	استفاده از کامپیوتر در خانه	تغییر در رفتار زندگی	ارتباط	عدم یاد دادن زبان مادری به بچه‌ها و کودکان
		دسترسی به اینترنت			تغییر ظاهری به الگوهای خارجی
تغییر در رفتار زندگی	کامپیوتر	علاقه به کاهش استفاده از لباس محلی	تغییر در رفتار زندگی	ارتباط	استفاده از سبک شهری و دکوراسیون در منازل
		گرایش به لباس‌های با طرح خارجی			تغییر در کالبد و ساخت و ساز خانه و استفاده
تغییر در رفتار زندگی	کامپیوتر	علاقه به افزایش استفاده از وسایل آرایشی و بهداشتی	تغییر در رفتار زندگی	ارتباط	استفاده از مبلمان در منزل
		عدم تمایل به مدل‌ها و پوشش بومی و محلی			تغییر ظاهری به الگوهای شهری
تغییر در رفتار زندگی	کامپیوتر	تخریب منابع طبیعی برای ایجاد زیرساخت‌ها	تغییر در رفتار زندگی	ارتباط	افزایش تنوع در مصرف مواد غذایی
		تغییر کاربری‌ها از باغی و زراعی به کاربری مسکونی			میزان استفاده از مواد غذایی و فروشگاه‌های در منزل
تغییر در رفتار زندگی	کامپیوتر	تخریب محیط زیست بخاطر اوقات فراغت	تغییر در رفتار زندگی	ارتباط	علاقه به گرایش کم به استفاده از مواد اولیه خوراکی
		استفاده از گاز در پخت و پزها			استفاده از وسایل لوکس و تجملی
تغییر در رفتار زندگی	کامپیوتر	مصرف حامل‌های انرژی (بنزین و گازوییل و غیره)	تغییر در رفتار زندگی	ارتباط	تغییر و علاقه تحركات اجتماعی، فرهنگی و مذهبی
		استفاده از مشک‌های برقی به جای مشک‌های دستی			تخصصی شدن مشاغل پیراشهری
تغییر در رفتار زندگی	کامپیوتر	تغییر در رفتار زندگی	تغییر در رفتار زندگی	ارتباط	جریان‌های خدماتی (درمانی، آموزشی ...)
		تغییر در رفتار زندگی			رواج اقتصاد تجاری و پولی پیراشهری
تغییر در رفتار زندگی	کامپیوتر	تغییر در رفتار زندگی	تغییر در رفتار زندگی	ارتباط	تقویت ارتباطات جاده‌ای، تکنولوژی
		تغییر در رفتار زندگی			نابايداری جمعیت و محرک‌های شهری بر روستاییان
تغییر در رفتار زندگی	کامپیوتر	تغییر در رفتار زندگی	تغییر در رفتار زندگی	ارتباط	ایجاد روابط اجتماعی
		تغییر در رفتار زندگی			ایجاد روابط اجتماعی

منبع: بذرافشان و طولابی‌نژاد، ۱۳۹۶؛ مهدوی کنی، ۱۳۸۶؛ ممتاز، ۱۳۸۱، جلالی‌پور و عبدالله پور، ۱۳۹۰، شارع پور، ۱۳۸۷

یافته‌های تحقیق

جدول (۳) توزیع فراوانی وضعیت پاسخ‌گویان را نشان می‌دهد. یافته‌های توصیفی پرسشنامه نشان داد که از لحاظ ویژگی‌های سن پاسخ‌گویان، زنان بین ۳۰-۲۱ سال، با ۸۱ نفر فراوانی و ۴۵/۹ درصد پاسخ بیشتر را به خود اختصاص داده است. از لحاظ تحصیلات، دبیرستان با تعداد فراوانی ۷۳ نفر و ۴۰/۷ درصد بیشترین پاسخ، از لحاظ تأهل، ۹۱ فرد پاسخگو و ۵۱/۵ درصد، از شغل، متغیر خانه‌داری با فراوانی ۹۴ نفر و ۵۳/۳ درصد، از لحاظ بررسی وضعیت مسکن، متغیر مسکن شخصی با فراوانی ۱۱۳ نفر و ۶۴/۷ درصد بیشترین پاسخ‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین بررسی ویژگی‌های توصیفی نشان می‌دهد که متغیر، با میانگین ۱/۷۳، تحصیلات با میانگین ۴/۷۰؛ جنیست با میانگین ۲؛ تأهل با میانگین ۱/۵۵؛ شغل با میانگین ۴/۷۰؛ و مسکن با میانگین ۱/۴۴ را به خود اختصاص داده‌اند.

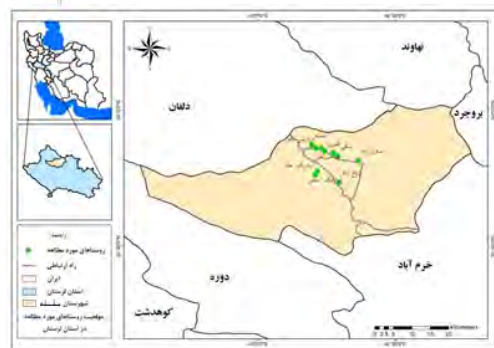
ابزار اندازه‌گیری پرسشنامه محقق ساخته است. روایی پرسشنامه توسط پانل متخصصان مورد تأیید قرار گرفت. مطالعه راهنما در منطقه مشابه جامعه آماری با تعداد ۲۰ پرسشنامه صورت گرفت و با داده‌های کسب شده و با استفاده از فرمول ویژه آلفای کرونباخ در نرم افزار SPSS پایایی بخش‌های مختلف پرسشنامه‌ی تحقیق بدست آمد. برای تجزیه و تحلیل از آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات) و آمار استنباطی شامل آزمون t استفاده شده است و کلیه محاسبات آماری این پژوهش بوسیله نرم افزار SPSS انجام گرفته است. همچنین جهت ارزیابی پایایی داده‌ها از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد، نتایج جدول (۳)، نشان پایایی و قابل اعتماد بودن داده‌ها برای انجام تحقیق است.

جدول ۳. مؤلفه‌ها، گویه و میزان آلفای کرونباخ

مجموعه مؤلفه‌ها	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
سبک زندگی	۴۵	۰/۷۸۵
پیوندهای مکان پیراشهری	۱۰	۰/۷۱۴

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الشر مرکز شهرستان سلسله در شمال استان لرستان واقع شده است این شهرستان به دلیل منطقه جغرافیایی دارای آب و هوای معتدل است به طوری که دارای جمعیت ۳۶۳۰ نفر و از نظر جغرافیای طبیعی در ارتفاع ۱۷۰۰ متر از سطح دریا قرار گرفته است؛ سرزمینی عمدتاً کوهستانی و ناهموار که رشته کوه‌های زاگرس قسمت بیشتر آن را در بر گرفته است.

شکل ۱. نقشه محدوده مورد مطالعه

جدول ۴. اطلاعات توصیفی پاسخگویان زنان روستایی

مشخصات پاسخگویان	بیشترین پاسخگویان	تعداد پاسخگویان	درصد	درصد تجمعی	انحراف معیار	واریانس
سن	بین ۲۰ تا ۳۰ سال	۸۱	۴۵/۵	۴۵/۵	۰/۸۳۲	۰/۶۲۹
	۳۱-۴۰	۷۰	۴۱/۹	۸۷/۴		
	۴۱-۵۰	۱۱	۶/۶	۹۴		
	۵۱ سال به بالاتر	۱۰	۶	۱۰۰		
تحصیلات	خوندن و نوشتن	۱۶	۹/۶	۹/۶	۱/۲۱۵	۱/۴۷۶
	ابتدایی	۱۱	۶/۶	۱۶/۲		
	راهنمایی	۲۶	۱۵/۶	۳۱/۷		
	دبیرستان	۷۳	۴۰/۷	۷۲/۵		
	فوق دیپلم و بالاتر	۴۶	۲۷/۵	۱۰۰		
تأهل	مجرد	۸۱	۴۸/۵	۴۸/۵	۰/۶۲۷	۰/۳۹۳
	متاهل	۹۱	۵۱/۵	۱۰۰		
شغل	دولتی	۲۱	۱۲/۶	۱۲/۶	۱/۴۲۹	۲/۰۴۲
	شغل آزاد	۱۲	۷/۲	۱۹/۸		
	خانه دار	۹۴	۵۳/۳	۷۳/۱		
	سایر	۴۵	۲۶/۹	۱۰۰		
مسکن	شخصی	۱۱۳	۶۴/۷	۶۴/۷	۰/۶۴۵	۰/۴۱۶
	اشتراکی	۴۵	۲۶/۹	۹۱/۶		
	استیجاری	۱۴	۸/۴	۱۰۰		

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

میانگین فرضی (۳) کوچکتر و در حد متوسط به پایین است و با توجه به میزان معناداری به دست آمده برای مؤلفه‌های مورد نظر کمتر از ۰/۰۵ است، این مؤلفه‌ها معنادار بوده و قابل تعمیم به کل جامعه است. با توجه به جدول ۵ می‌توان اظهار کرد که از نظر زنان روستائیان از منظر شاخص‌های سبک زندگی (تغییرات رفتاری؛ الگو تغذیه؛ کاربرد فناوری نوین؛ تغییر در لباس و پوشاک؛ درآمدزایی؛ مادی‌گرایی؛ تغییر فرهنگی و زبانی؛ مدگرایی؛ مصرف‌گرایی؛ برخورد با محیط زیست؛ نحوه-ی استفاده از انرژی و منابع) و از نظر شاخص پیوند مکانی دارای اختلاف معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ درصد خطا وجود دارد. لذا مؤلفه‌های تغییر در لباس، پوشاک و مدگرایی با میانگین ۳/۹۱؛ مصرف‌گرایی با میانگین ۳/۸۵ بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده‌اند.

در این قسمت به منظور مقایسه اختلاف بین میانگین‌های تحقیق از آزمون t استفاده شده است که نتایج آن در زیر ارائه می‌شود. در آزمون t تک نمونه‌ای چنانچه حد بالا و حد پایین هر دو مثبت باشند، بدین معنی است که میانگین جامعه در مورد آن متغیر بیش‌تر از مقدار مورد آزمون می‌باشد. همچنین چنانچه اولی مثبت و دومی منفی باشد، میانگین جامعه تقریباً مقدار آزمون است. همچنین منفی بودن این دو مقدار، بدین معنی است که میانگین متغیر مورد نظر در جامعه کم‌تر از مقدار آزمون است و این متغیرها در جامعه مورد بررسی در سطح پایینی قرار دارند. بنابراین میانگین محاسبه شده مؤلفه‌های سبک زندگی با میانگین فرضی (۳) سنجش شده و ثابت می‌شود که میانگین واقعی نظر کل پاسخگویان در تمام مؤلفه‌ها به جز سه مؤلفه کاربرد فناوری نوین؛ درآمدزایی؛ تغییر فرهنگی و زبانی از

جدول ۵. تفاوت معناداری از حد مطلوب در مؤلفه‌های سبک زندگی زنان روستایی

مطلوبیت عددی مورد آزمون = ۳						
شاخص‌ها	میانگین	آماره آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
					پایین‌تر	بالا‌تر
تغییرات رفتاری	۳/۶۰	۷/۴۸۸	۱۷۶	۰/۰۰۰	-۰/۴۳۵	-۰/۳۲
الگو تغذیه	۳/۶۸	۵/۹۰۹	۱۷۶	۰/۰۰۰	۰/۳۶۲	-۰/۲۵
کاربرد فناوری نوین	۲/۵۹	-۵/۹۱۵	۱۷۶	۰/۰۰۰	-۰/۳۶۲	-۰/۲۳
تغییر در لباس و پوشاک	۳/۱۲	۱/۸۲۹	۱۷۶	۰/۰۷۱	۰/۱۰۳	۰/۲۲
درآمدزایی	۲/۸۸	-۰/۲۱۹	۱۷۶	۰/۰۳۵	-۰/۰۱۶	-۰/۱۳
مادی گرایی	۳/۹۰	۶/۱۷۵	۱۷۶	۰/۰۰۲	-۰/۱۵۸	-۰/۰۷
تغییر فرهنگی و زبانی	۲/۶۷	-۶/۹۵۴	۱۷۶	۰/۰۰۰	-۰/۳۴۶	-۰/۲۶
مدگرایی	۳/۹۱	۵/۸۹۳	۱۷۶	۰/۰۶۰	-۰/۱۱۵	-۰/۰۱
مصرف گرایی	۳/۸۵	۲/۸۶۶	۱۷۶	۰/۰۰۵	۰/۱۵۴	-۰/۰۵
برخورد با محیط زیست	۳/۰۹	۰/۶۱۶	۱۷۶	۰/۰۴۵	۰/۰۳۶۷	۰/۱۶
نحوه‌ی استفاده از انرژی و منابع	۳/۰۶	۰/۵۳۲	۱۷۶	۰/۰۹۲	۰/۰۳۲	۰/۱۵
پیوندهای مکانی	۳/۱۱	۱/۴۹۸	۱۷۶	۰/۰۳۶	۰/۰۶۵	۰/۱۶

منبع: یافته‌های تحقیق: ۱۳۹۴

می‌دهد که یک واحد تغییر در انحراف معیار در شاخص‌های پیوندهای مکانی پیراشهری موجب تغییر سبک زندگی زنان در بین روستاهای نمونه در محدوده مورد مطالعه شده است. در بین شاخص‌های مورد بررسی، شاخص مدگرایی، با ضریب بتای ۰/۳۸۹ و تغییرات فرهنگی و زبانی با ۰/۳۰۷، بیشترین تغییر را در بین شاخص‌های سبک زندگی زنان بر اثر پیوندهای شهری- روستایی داشته است. لذا می‌توان گفت فرآیند پیوند پیراشهری در محیط روستاهای مورد مطالعه، بر تغییر سبک زندگی زنان روستاییان تأثیرگذار بوده است. به طوری که میزان گرایش زنان به سبک و شیوه زندگی شهری افزایش یافته، میزان اعتماد و انسجام بین زنان روستا کاهش یافته است. میزان استفاده از لباس و پوشش محلی کاهش یافته و گرایش به لباس‌های با طرح خارجی افزایش یافته است. لباس و پوشش سنتی و محلی زنان روستایی در حال فراموشی و نابودی می‌باشد. همچنین گرایش زنان به عضویت در شبکه‌های اجتماعی، میزان اوقات فراغت با اینترنت در روستاها افزایش یافته که به نوبه‌ی خود منجر به تغییرات زیادی در سبک زندگی زنان روستایی مخصوصاً در بین زنانی که از نسل جدید هستند را به وجود آورده است. همچنین پیوندهای مکانی پیراشهری باعث تغییر سبک زندگی زنان در شاخص‌های

برای بررسی اثرات پیوندهای مکانی پیراشهری بر سبک زندگی زنان روستایی از رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. بر این اساس، مقدار ضریب تعیین ۰/۵۲۸ نشان می‌دهد که متغیر مستقل ۵۶ واحد تغییرات مربوط به متغیر وابسته را تبیین می‌کند. همچنین مقدار سطح معناداری از ۰/۰۵ کوچک‌تر است، لذا مدل رگرسیونی از لحاظ آماری معنی‌دار است که حکایت از آن دارد که بین متغیرهای پیوندهای مکانی و سبک زندگی زنان روستایی کاملاً معنادار می‌باشد. به طوری که باعث ایجاد تغییرات رفتاری، تغییر الگوی تغذیه‌ی زنان روستایی، تغییر در لباس و پوشاک محلی و غیره در مناطق مورد مطالعه را در پی داشته است.

جدول ۶. تحلیل رگرسیون عوامل تأثیرگذار پیوندهای مکانی با

سبک زندگی زنان روستایی

اشتباه معیار	ضریب تعیین تصحیح شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی
۰/۴۰۵	۰/۴۹۵	۰/۵۲۸	۰/۷۲۸

منبع: یافته‌هایی تحقیق: ۱۳۹۶

یافته‌ها نشان می‌دهد که برای تمام متغیرها مقدار سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ است. همچنین مقادیر BETA نشان

در مصرف مواد غذایی و استفاده از مواد غذایی و فروشگاه‌های در منزل، افزایش میزان استفاده از وسایل لوکس و تجملی و افزایش استفاده از مبلمان در منزل، افزایش استفاده از کلمات و اصطلاحات جدید به جای اصطلاحات محلی و عدم یاد دادن زبان مادری به بچه‌ها و کودکان مخصوصاً در بین زنان جوان شده است به گونه‌ای که در بیشتر روستاها فرزندان آنها قادر به صحبت کردن به زبان مادری نیستند.

اقتصادی روستاییان تأثیرگذار بوده است، به گونه‌ای که باعث افزایش نگاه پولی به کار و فعالیت‌ها و افزایش انگیزه برای به دست آوردن سود بیشتر در کارها، افزایش تجمل در زندگی، گرایش داشتن به خانه و مالکیت وسایل نقلیه، افزایش وابستگی به مادیات، افزایش میزان گرایش وسایل غیر ضروری در زندگی زنان روستایی شده است. از طرفی دیگر پیوندهای مکانی پیراشهری باعث شده است که اثرات مستقیم بر فرهنگ زنان روستایی به دنبال داشته باشد به گونه‌ای که باعث افزایش تنوع

جدول ۷. ضرایب شدت روابط میان مؤلفه‌های مکانی پیراشهری با سبک زندگی زنان روستایی

نام متغیر	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد شده		سطح معنی داری
	B	خطای B	بتا β	t	
عرض از مبدأ	۰/۷۷۶	۰/۲۱۶	-	۳/۵۸۹	۰/۰۰۰
تغییرات رفتاری	۰/۰۳۹	۰/۰۵۷	۰/۱۴۳	۰/۶۶۴	۰/۵۰۳
الگوی تغذیه	۰/۰۹۴	۰/۰۵۳	۰/۱۲۹	۱/۶۳۲	۰/۱۰۴
کاربرد فناوری نوین	۰/۰۲۹	۰/۰۵۲	۰/۱۳۸	۰/۵۵۸	۰/۵۷۷
تغییر در لباس و پوشاک	۰/۱۴۸	۰/۰۴۶	۰/۲۳۲	۳/۲۶۶	۰/۰۰۱
درآمدزایی	۰/۰۸۳	۰/۰۵۴	۰/۱۱۳	۱/۵۳۲	۰/۱۲۸
مادی گرایی	۰/۱۲۷	۰/۰۵۵	۰/۱۴۴	۲/۲۶۷	۰/۰۲۴
تغییر فرهنگی و زبانی	۰/۱۲۶	۰/۰۵۶	۰/۳۰۵	۴/۱۱۷	۰/۰۰۰
مدگرایی	۰/۳۰۴	۰/۰۶۲	۰/۳۸۹	۴/۹۸۴	۰/۰۰۰
مصرف گرایی	۰/۳۰۳	۰/۰۴۷	۰/۱۰۸	۱/۶۲۵	۰/۰۱۳
برخورد با محیط زیست	۰/۲۴۳	۰/۰۴۹	۰/۱۵۹	۲/۳۵۲	۰/۰۲۰
نحوه استفاده از انرژی و منابع	۰/۰۷۸	۰/۰۴۳	۰/۱۴۹	۲/۴۶۷	۰/۰۴۶

منبع: یافته‌های تحقیق: ۱۳۹۶

نتیجه‌گیری

تغییر و تحولات سبک زندگی زنان و روستاییان فراهم کند. لذا به منظور تحلیل اثرات پیوندهای مکانی پیراشهری بر تغییر و تحولات سبک زندگی زنان روستایی در روستاهای شهرستان سلسله این تحقیق صورت گرفت. یافته‌های تحقیق از یک سو، نشان داد که از نظر زنان روستائیان از منظر شاخص‌های سبک زندگی (تغییرات رفتاری؛ الگوی تغذیه؛ کاربرد فناوری نوین؛ تغییر در لباس و پوشاک؛ درآمدزایی؛ مادی‌گرایی؛ تغییر فرهنگی و زبانی؛ مدگرایی؛ مصرف‌گرایی؛ برخورد با محیط-زیست؛ نحوه استفاده از انرژی و منابع و نظر شاخص مکانی پیراشهری دارای اختلاف معنی داری در سطح ۰/۰۵ درصد خطا وجود دارد. لذا مؤلفه‌های تغییر در لباس، پوشاک و مدگرایی با میانگین ۳/۹۱؛ مادی گرایی ۳/۹۰؛ و مصرف‌گرایی با میانگین

با توجه به اهمیت پیوندهای مکانی پیراشهری و سبک زندگی از نظر صاحب اندیشان و بررسی‌های صورت گرفته توسط محقق می‌توان اظهار کرد که خصوصیات اجتماعی هر منطقه، متأثر از بروز تحولات فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، توسعه شیوه‌ها و شبکه‌های ارتباطی، و تأمین خدمات و تسهیلات زندگی بوده و در گذر زمان، تغییر در هر یک از عوامل اولیه، نظام اجتماعی روستا و سبک زندگی روستاییان را دستخوش دگرگونی ساخته است از این رو بررسی کم و کیف سبک زندگی، میزان و نحوه تعاملات اجتماعی در پی دگر-گونی الگوهای زندگی ضروری آمده و توانسته زمینه را برای

کردنشین ایران، با تاکید بر شهر سردشت، مجله مسائل اجتماعی ایران، سال دوم، شماره ۱، صص ۳۷-۷.

سجاسی قیداری، حمدالله، رومیانی، احمد و منصور، خیرالنساء (۱۳۹۴). تحلیل فضایی پیوندهای روستا-شهری براساس عملکرد حوزه نفوذ خدماتی مراکز شهری، مطالعه موردی: شهرستان کوهسخت، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال ۷، شماره پیاپی ۲۵، صص ۱۴۲-۱۲۹.

سجاسی قیداری، حمدالله؛ طاهره صادقلو؛ علی شهدادی (۱۳۹۴)، آثار جهانی شدن بر تغییرات سبک زندگی در نواحی روستایی، فصلنامه مطالعات میان رشت های در علوم انسانی. دوره ۷، شماره ۴، صص ۱۵۳-۱۸۸.

محمدی یگانه، بهروز، حسین زاده، اکبر (۱۳۹۲). نقش عملکرد روستا - شهرها در توسعه روستاهای پیرامونی، مورد مطالعه، شهر زرین رود، شهرستان خدابنده، برنامه ریزی منطقه ای، دوره ۳، شماره ۱۱، صص ۵۵-۶۴.

مکانیکی، جواد، سرزهی، زهرا، اسکندرثانی، محمد (۱۳۹۵)، کارکرد فضایی شهرهای کوچک در ارتباط با روستاهای پیرامون، مورد شهر سریشه، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال پنجم، شماره ۱، پیاپی ۱۵، صص ۶۰-۴۳.

نازک تبار، حسین، ملانیا جلودار، شهرام، حسینی دورنگلائی، سیده زهرا (۱۳۹۴). تحلیلی بر نوسازی و کارکرد خانواده در استان مازندران، دوره ۳، شماره ۲، صص ۱۲۱-۱۴۹.

یاری حصار، ارسطو، وکیل حیدری، نارینی، ریحانه (۱۳۹۵)، مطالعه تغییر سبک زندگی و اثرات و پیامدهای آن بر تولید و توسعه روستایی، مطالعه موردی: روستاهای شهرستان اردبیل، مطالعه توسعه اجتماعی ایران، سال نهم، شماره ۱، صص ۶۹-۸۶.

Douglass. M. (1998): A Regional Network Strategy for Reciprocal Rural-urban Linkages. In: TWPR, 20(1), pp.1-33.

Lin. X, (2013). Gender, Modernity and Male Migrant Workers in China: Becoming a modern Man, London, Publisher London: Routledge, 4 Apr 2013, PP 150

Lynch, K. (2005), Rural-urban Interaction in the Developing World, Routledge, London and New York

Tacoli Cecilia, 1998, Rural-urban Interactions: a guide to the literature, Environment and Urbanization, Vol. 10, No. 1, PP. 147-166.

۳/۸۵ بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده‌اند. بنابراین اثرات پیوندهای مکانی پیراشهری زمینه را برای تغییر سبک زندگی زنان در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، محیطی در مناطق مورد مطالعه فراهم کرده است، که با تحقیقات عبدالله پور (۱۳۹۰)، افراسیابی و مردی فر (۱۳۹۴)، سجاسی قیداری و همکاران (۱۳۹۴)، نازک تبار و همکاران (۱۳۹۴) و ارسطو یاری-حصار و همکاران (۱۳۹۵) همسوی خاصی دارد. بنابراین در راستای بهبود و تقویت الگوها و سبک های زندگی متناسب با ساختارهای فرهنگی کشور در مناطق روستایی، برخی پیشنهادها برای منطقه مورد مطالعه به شرح زیر ارائه شد. با توجه به تأثیرپذیری وضعیت سبک زندگی از اثرات پیوندهای پیراشهری پیشنهاد می‌شود که در راستای تقویت محیط اجتماعی جامعه روستایی، مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌ها، تدوین و اجرای برنامه‌ها و طرح‌ها بیشتر مورد توجه قرار گیرد. همچنین برای رسیدن به بهترین شیوه و حفظ هویت فرهنگی و بومی مناطق بایستی مطالعات پایه و طراحی کاربردی انجام شود تا ضمن آبادانی، توسعه روستاها و تدوین فرهنگ بومی این منطقه به صورت گسترده شکل گرفته و حفاظت شود.

منابع

ازکیا، مصطفی، حسینی رودبارکی، سکینه (۱۳۸۹)، تغییرات نسلی سبک زندگی در جامعه روستایی، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال دهم، شماره ۳۷، صص ۲۶۴-۲۴۱.

افراسیابی، حسین، مرادی فر، طاهره (۱۳۹۴)، بازسازی معنایی تغییر سبک زندگی زنان لر، شهر یاسوج، مطالعات اجتماعی روان شناختی زنان، سال ۱۳، شماره ۳، صص ۹۸-۷۷.

ایزدی، حسن، نوذری، معراج (۱۳۹۲)، ارتقای روستا به شهر و تأثیر آن در تحول تعامل های روستایی - شهری، مطالعه موردی: بخش بیضاء - شهرستان سپیدان، پژوهش های روستایی، سال چهارم، شماره ۱، صص ۷۷-۱۰۰.

بذرافشان، جواد، طولابی نژاد، مهرشاد (۱۳۹۶)، بررسی آثار نوسازی بر تغییر و تحولات سبک زندگی خانوارهای روستایی، بخش مرکزی شهرستان پلدختر، مجله جغرافیا و توسعه، شماره ۴۶، صص ۷۸-۶۱.

جلالئی پور، حمید رضا و عبدالله پور، جمال (۱۳۹۰)، تمایز شهرگرایی و شهرنشینی بررسی شهرگرایی در مناطق